

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ Ε.Υ.Α.Ε. / 10-12-2025

Το Γραφείο ως Πανοπτικό: Γιατί το Open Space δεν είναι παραγωγική και φιλεργατική πραγματικότητα

Αγαπητοί συνάδελφοι και συναδέλφισσες,

Η Επιτροπή Υγείας και Ασφάλειας της Εργασίας (Ε.Υ.Α.Ε) Eurobank, παρακολουθώντας τις διεθνείς μελέτες σχετικά με την εργονομία και την εργασιακή ψυχολογία, επιθυμεί να θέσει υπόψη σας σημαντικά ζητήματα που αφορούν τη διαμόρφωση των χώρων εργασίας και τις επιπτώσεις τους στην καθημερινότητά μας. Στο πλαίσιο της διερεύνησης των ψυχοκοινωνικών κινδύνων στον χώρο εργασίας, θεωρούμε απαραίτητο να αναδείξουμε τις αθέατες πτυχές της εργασίας σε περιβάλλον «ανοιχτού τύπου» (Open Space).

Ενώ η αρχιτεκτονική του Open Space προωθήθηκε αρχικά ως εργαλείο ενίσχυσης της συνεργασίας, η επιστημονική κοινότητα και η εμπειρία των εργαζομένων αναδεικνύουν σοβαρούς προβληματισμούς που άπτονται της Υγείας και Ασφάλειας. Είναι επιστημονικά τεκμηριωμένο ότι η διαρρύθμιση του χώρου δεν επηρεάζει μόνο την εργονομία, αλλά καθορίζει και την ψυχολογία μας.

Το Θεωρητικό Πλαίσιο: Το «Πανοπτικό» Σύστημα

Η δομή του σύγχρονου Open Space εργασιακού χώρου παρουσιάζει ανησυχητικές ομοιότητες με το αρχιτεκτονικό σχέδιο του «Πανοπτικού» (Panopticon), όπως αυτό σχεδιάστηκε από τον Jeremy Bentham και αναλύθηκε από τον φιλόσοφο Michel Foucault στο έργο του «Επιτήρηση και Τιμωρία».

Το Πανοπτικό λειτουργεί μέσω της ασυμμετρίας της ορατότητας, ο έλεγχος παύει να είναι εξωτερικός και σωματικός, και γίνεται εσωτερικός και ψυχολογικός. Μεταφέροντας το μοντέλο αυτό στη δική μας πραγματικότητα, το Open Space λειτουργεί ως ένα σύγχρονο, οριζόντιο Πανοπτικό. Η αφαίρεση των τοίχων και των διαχωριστικών σημαίνει ότι ο εργαζόμενος είναι ορατός από παντού, και η κατάργηση του «καταφυγίου» δημιουργεί συνθήκες συνεχούς έκθεσης. Ο «πύργος ελέγχου» δεν είναι μια φυσική κατασκευή, αλλά το διάχυτο βλέμμα των προϊσταμένων και των συναδέλφων.

Όπως στο Πανοπτικό, η αίσθηση ότι κάποιος μπορεί να κοιτάζει την οθόνη σας ή να παρακολουθεί τις κινήσεις σας ανά πάσα στιγμή δημιουργεί μια μόνιμη κατάσταση εγρήγορσης και το φαινόμενο της αυτο-αστυνόμευσης. Αυτή η πίεση οδηγεί τους εργαζομένους σε αυτό που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε «**επιτελεστική εργασία**» (Performative Work), δηλαδή να εστιάζουν στο «**φαίνεσθαι**» αντί στο «**είναι**». Αναλώνουν συνήθως ενέργεια και φαιά ουσία ώστε να φαίνονται απασχολημένοι, με έντονη πληκτρολόγηση, ανοιχτά παράθυρα στην οθόνη και αποφυγή διαλειμμάτων, Μια συμπεριφορά που οδηγεί μαθηματικά στην εξουθένωση (burnout).

Διαπιστώσεις και Κίνδυνοι

Η Επιτροπή, συνδέοντας τα παραπάνω με τη διεθνή βιβλιογραφία, επισημαίνει την ψευδαίσθηση της συνεργασίας που δημιουργείται σε τέτοια περιβάλλοντα. Η έλλειψη ιδιωτικότητας οδηγεί τους εργαζομένους σε κοινωνική απόσυρση μέσω της χρήσης ακουστικών και της απομόνωσης ως αμυντικού μηχανισμού, μειώνοντας τελικά την ουσιαστική συνεργασία. Επιπλέον, ο εγκέφαλος σε περιβάλλον Open Space βρίσκεται σε κατάσταση «συνεχούς μερικής προσοχής», προσπαθώντας να φιλτράρει οπτικούς και ηχητικούς θορύβους, γεγονός που καθιστά αδύνατη τη βαθιά συγκέντρωση (Deep Work) και οδηγεί σε γνωστική εξάντληση.

Προτροπές προς τους Εργαζομένους

Καλούμε όλους τους συναδέλφους να σέβονται την ανάγκη απομόνωσης των συναδέλφων τους όταν εργάζονται σε απαιτητικά projects και να μην διστάζουν να χρησιμοποιούν τους κοινόχρηστους χώρους απομόνωσης (quiet rooms) όταν νιώθουν την ανάγκη για συγκέντρωση. Επίσης, σας παρακαλούμε **να αναφέρετε στην Επιτροπή περιστατικά όπου η διάταξη του χώρου προκαλεί αδικαιολόγητο άγχος ή δυσχέρεια στην εργασία.**

Επειδή όμως δεν είμαστε οπαδοί της μονομερούς κριτικής, αλλά της εποικοδομητικής κρίσης, θα πρέπει και εμείς ως εργαζόμενοι να μην αφήνουμε το μυαλό μας και τις σκέψεις μας να μας κατευθύνουν προς τα δυσάρεστα.

Ας υπενθυμίσουμε στον εαυτό μας ότι εμείς είμαστε αυτοί που έχουμε τον έλεγχο και μπορούμε να επιλέξουμε σε ποια κομμάτια της εμπειρίας μας θέλουμε να εστιάσουμε.

Οι πρόγονοί μας το είχαν προβλέψει και αυτό:

«Θαρσεῖν χρή, τάχ' αὖριον ἔσσειτ' ἄμεινον.»

(Πρέπει να έχεις θάρρος, ίσως αύριο να είναι καλύτερα).

Αυτή ήταν η ομηρική προτροπή της θεάς Αθηνάς προς τους Έλληνες πολιορκητές της Τροίας και αποτελεί τον ύμνο της αισιοδοξίας και της υπομονής.

Πίστη λοιπόν και εμπιστοσύνη στον εαυτό μας και στις ικανότητές του, αλλά και θάρρος για ανάδειξη κάθε αθέατης ή φανερής γωνιάς ψυχοκοινωνικών κινδύνων στον χώρο της εργασίας μας.

Η Επιτροπή παραμένει στη διάθεσή σας.

Με συναδελφικούς χαιρετισμούς

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ Ε.Υ.Α.Ε. EUROBANK

Πρόεδρος: Κωνσταντίνος Φράγκος (Αττική - kofragkos@unioneurobank.gr.)

Αντιπρόεδρος: Ανδρέας Σωτηρόπουλος (Αττική - asotiropoulos@unioneurobank.gr)

Γραμματέας: Κώστας Αμπελάς (Αττική - kampelas@unioneurobank.gr)

Υπεύθυνος Β. Ελλάδος: Ευαγγελία Κυριακίδου (Θεσσαλονίκη - ekyriakidou@eurobank.gr)

Μέλος: Σοφία Γεωργούδη (Αττική - sgeorgoudi@unioneurobank.gr)

Μέλος: Νίκος Μαρτίδης (Θεσσαλονίκη - nmartidis@unioneurobank.gr)

Μέλος: Γεωργία Βαμβακά (Λιβαδειά - gvamvaka@eurobank.gr)

Τεχνικός Σύμβουλος: Βασίλης Δρακόπουλος, Ιατρός Εργασίας (drakopoulos@elinyae.gr)

References

Bernstein, E. S., & Turban, S. (2018). The impact of the 'open' workspace on human collaboration. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 373(1753).

Foucault, M. (1975). *Discipline and punish: The birth of the prison*. New York: Random House.

Kim, J., & de Dear, R. (2013). Workspace satisfaction: The privacy-communication trade-off in open-plan offices. *Journal of Environmental Psychology*, 36, 18-26.